

Sveriges
Arkitekters
Branschrapport

2017

På väg mot
nya marknader

Rapporten i korthet

Branschrapporten visar en arkitektbransch som är oerhört optimistisk; både omsättnings- och lönsamhetsprognoserna i Sveriges Arkitekters arvodes- och sysselsättningsenkät pekar uppåt. Det gäller framför allt bland de större företagen där ingen tror på minskad omsättning. Storföretagen har också högst rekryteringsbehov – 87 procent vill öka antalet anställda – men även övriga branschen skriker efter arbetskraft. Det innebär sannolikt också att storföretagen ökar sin ägarandel.

Arkitektföretagens beläggning fortsätter att vara rekordhög. Nära 70 procent av företagen har en beläggningsgrad på 80 procent eller mer i maj och de räknar med att denna siffra består under hösten. Lönsamhet, lönen och arvoden utvecklas dock i långsammare takt.

En väg att expandera som allt fler arkitektföretag tittar på är att söka marknader utomlands. Det sista kapitlet i rapporten handlar därför om bilden av svenska arkitekter utomlands.

Om branschrapporten 2017

Sveriges Arkitekter ger sedan 2015 ut en årlig branschrapport. Den innehåller statistik och en konjunkturprognos för arkitektmarknaden samt en fördjupad del om ett aktuellt tema.

Ansvarig:
Branschchef Charlotta Holm Hildebrand

Medverkande:
Carina Unger, Serofia AB
Roger Josefsson, InDoktrina AB
Karin Hammarskiöld, Elisabet Näslund
och Johanna Strömbäck, Sveriges Arkitekter

Foton:
Som illustrationer i rapporten visas ett urval internationella projekt av de svenska arkitektkontoren Etat arkitekter, Krupinski/ Krupinska, Septembre och White arkitekter. Fotograf för Etat arkitekter: Erik Törnkvist Fotograf för Krupinski/Krupinska: Hampus Berndtson Fotograf för Septembre: Sophia Baraket Fotograf för White arkitekter: Åke E:son Lindman.

På omslaget:
Dar Mim, Tunisien. Septembre (grundare av kontoret: Memia Belkaid, Sami Aloulou, Lina Lagerström, Emilia Jansson, Dounia Hamdouch.)

Nyckeltal för arkitektbranschen

Omsättning 2015: 9,1 miljarder kronor
Prognos 2017: 10,4 miljarder kronor

Omsättning per anställd 2015:
1,1 miljoner kronor
Prognos 2017: 1,16 miljoner kronor

Rörelsemarginal (före avskrivningar)
2015: 10,5 procent
Prognos 2017: 12,2 procent

Antal anställda 2015: 8 100 (UC
branschrapport)

Arbetslöshet, juli 2017: 0,6 procent
(statistik över Sveriges Arkitekters
medlemsstatistik)

Innehåll

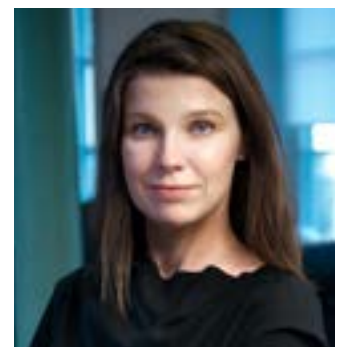
5	Förord
6	Dragloket saktar in
7	Fortsatt stark arkitektmarknad
8	Arkitektbranschen fortsätter att växa
12	Lönsamheten förbättras gradvis
17	Långsam höjning av arvodena
21	Fortsatt stor efterfrågan på arkitekter
22	Hållbar lönsamhet för konkurrenskraft
24	Konjunkturprognos för Sverige
30	Arkitekternas viktigaste exportmarknader
32	Svenska styrkor
38	Lyhörda, effektiva – men tar lång semester
40	Sammanfattning och rekommendationer

Förord

2017 ser ut att blir rekordåret för de svenska arkitektföretagen. Alla siffror pekar uppåt, beläggningsgraderna är mycket höga och företagarna har en positiv syn på årets bokslutssiffror. Det är sannolikt att vi nu befinner oss på toppen av, eller till och med i svag nedförsbacke efter, högkonjunkturen. Vi får alltfler signaler om dämpande åtgärder på bostadsmarknaden i stort samtidigt som nybyggda bostadsrätter har blivit svårare att sälja. Läget ser dock fortsatt mycket gynnsamt ut och marknaden mår bra av en något lägre takt till förmån för reflektion och sunda arbetsvillkor.

I denna branschrapport tittar vi på hur bilden av svensk arkitektur ter sig utifrån. Vad värderas? Vad efterfrågas? Vi ser en tydlig trend i allt fler publicerade svenska projekt internationellt. Antalet kontor som arbetar med projekt internationellt ökar också, och det med den äran. Brittiska beställare ger goda omdömen för sina svenska arkitekters förmåga till "placemaking" och effektivitet. Kompetensen att läsa platsen ser vi också i de projekt som illustrerar denna utgåva av branschrapporten, något som är en avgörande kvalifikation för en arkitekt. Vi ritar många bostäder, men vi bygger stad. Rummen mellan husen är plats för liv. Här möts vi, umgås, samsas och kompromissar.

I höst premiärvisar vi ett nytt toolkit som tas fram tillsammans med Svenska Institutet – "Aiming for Democratic Architecture". Vår förmåga att i Sverige arbeta med social hållbarhet, för människan oavsett vem det är, är något vi lätt tar för givet. Men så är inte fallet överallt. Det är därför en kunskap vi kommer att kunna exportera och som Sveriges Arkitekter därför satsar stort på nu. Det är för barnen, åldringen, den rörelsehindrade och alla andra vi bygger samhället. Vi fortsätter tala om det, här hemma och internationellt. I övrigt finns all anledning att fira. Det går fortsatt mycket, mycket bra, och just nu är vi i det. Tids nog vänder det. När återstår att se.

Förbundsordförande
Louise Masreliez
Arkitekt SAR/MSA

Branschchef
Charlotta Holm Hildebrand
Planeringsarkitekt FPR/MSA

Dragloket saktar in

Arkitektbranschen fortsätter sin kraftiga expansion. Även nästa år förväntas omsättningen ligga kvar på en hög nivå, men tillväxttakten avtar. Bostadsinvesteringarna fortsätter vara dragloket – i år med en högre produktion hyresrätter än bostadsrätter – om än i minskad takt 2018. I stället ökar uppdragen inom offentligt byggande, såsom skolor och försvarsbyggnader samt infrastruktur.

Fortsatt stark arkitektmarknad

Arkitektmarknaden har varit stark under flera år till följd av en kraftfull byggkonjunktur med växande investeringar. I år fortsätter tillväxten med bostadsbyggandet som det snabbast växande segmentet. Investeringar i offentliga lokaler och offentliga anläggningar bidrar också positivt.

Bygginvesteringarnas tillväxttakt dämpas nästa år då nyproduktionen av bostäder förväntas bromsa in. Tillväxten för bygginvesteringarna totalt blir enligt Sveriges Byggindustriers (BI) prognos svagt positiv, då offentliga investeringar i lokaler och anläggningar växer.

Nybyggandet av hyresrätter, som gynnas av det låga ränteläget, ökade mer än förväntat i fjol och har nu gått om bostadsrättsproduktionen. Dämpningen av det marknadsstyrda bostadsbyggandet kompenseras i år av stärkt hyresrättsbyggande, något som enligt BI kan betyda att det marknadsstyrda bostadsbyggandet har nått toppen med nuvarande marknadsmodell.

Bostadsinvesteringarna förväntas bromsa in 2018 då nybyggandet dämpas. Striktare kreditgivning, skattehöjningar, måttliga reallöneökningar och stigande räntor bromsar efterfrågan på bostäder. Trots avmattningen är ändå den förväntade nivån på påbörjade bostäder hög sett i ett tjugooårsperspektiv.

Antal påbörjade bostäder

2016 ¹	2017 prognos	2018 prognos
64 000 st	66 200 st	61 300 st

Källa: Byggkonjunkturförstudien nr 1 2017, Sveriges Byggindustrier
¹ BI:s uppräkningsstatistik av SCBs preliminära statistik

Energi och järnväg ökar tillväxttakten

I stället väntas de offentliga lokalinvesteringarna öka både i år och nästa år. Kommunernas investeringar i skolor, statens investeringar i universitetsbyggnader och expansion av försvarsmakten är bidragande faktorer. Privata lokalinvesteringar förblir oförändrade under året och börjar växa igen 2018 när kredit- och fastighetsmarknadens projekt börjar ge effekt.

De offentliga anläggningsinvesteringarna växer 2017 som ett resultat av vägbyggande. 2018 ökar tillväxttakten när järnvägsutbyggnaden kommer igång ordentligt. Privata anläggningsinvesteringarna minskar under 2017, men förväntas växa igen 2018 tack vare ökade energisatsningar.

Svårt att rekrytera

Det ökande byggandet under året hittills bidrar till att arbetskraftsbrist fortfarande ses som det största produktionshindret. Enligt Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer från juni är andelen företag som anger att arbetskraftsbrist är det främsta hindret för ökat byggande den högsta på över nio år. Utländsk arbetskraft och nya produktionsmetoder gör det möjligt att upprätthålla (och öka) nuvarande höga produktionsnivå. Bland arkitektföretagen är svårigheten att rekrytera rätt kompetens fortfarande en stor utmaning.

“Nybyggandet av hyresrätter har gått om bostadsrättsproduktionen.”

Arkitektbranschen fortsätter växa

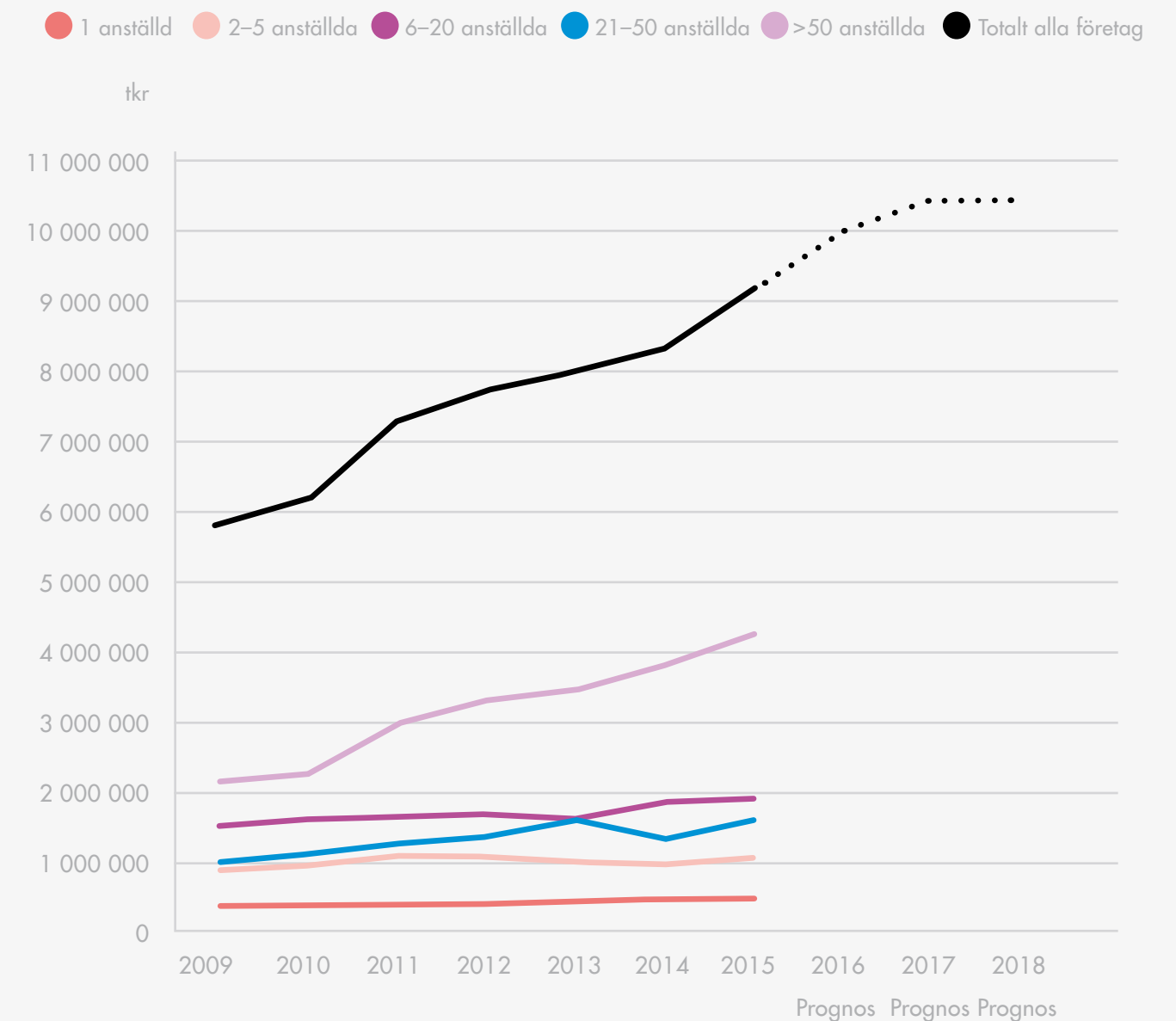
Arkitektbranschen har växt kraftigt under de senaste årens starka byggkonjunktur. 2015 noterades rekordnivå för branschens omsättning. Branschens cirka 1 000 aktiebolag hade då drygt 8 000 anställda. Tillväxten fortsatte under fjolåret och omsättningen bedöms ha nått nästan tio miljarder kronor. I dagsläget pekar prognosen för året på fortsatt tillväxt i branschen. Nästa år förväntas omsättningen ligga kvar på en hög nivå, men tillväxttakten avtar till följd av lägre tillväxt i bygginvesteringarna. Osäkerhet i omvärlden kan påverka den ekonomiska utvecklingen och utvecklingen på arkitektmarknaden.

Samhällsbyggnadskonsulter köper arkitektföretag

Arkitektbranschen består av många små och ett fåtal större företag. De största företagen med 50 eller fler anställda stod 2015 för 46 procent av omsättningen. Många arkitektföretag har vuxit de senaste åren, både organiskt och genom förvärv. Vi ser också exempel på att renodlade arkitektföretag köps upp av större konsultföretag inom samhällsbyggnad. Exempelvis har Tyréns köpt AQ arkitekter, Projektengagemang har köpt Temagruppen och ÅF har köpt Sandellsandberg arkitekter och Konzept Stockholm.

“Nästa år förväntas omsättningen ligga kvar på en hög nivå, men tillväxttakten avtar till följd av lägre tillväxt i bygginvesteringarna.”

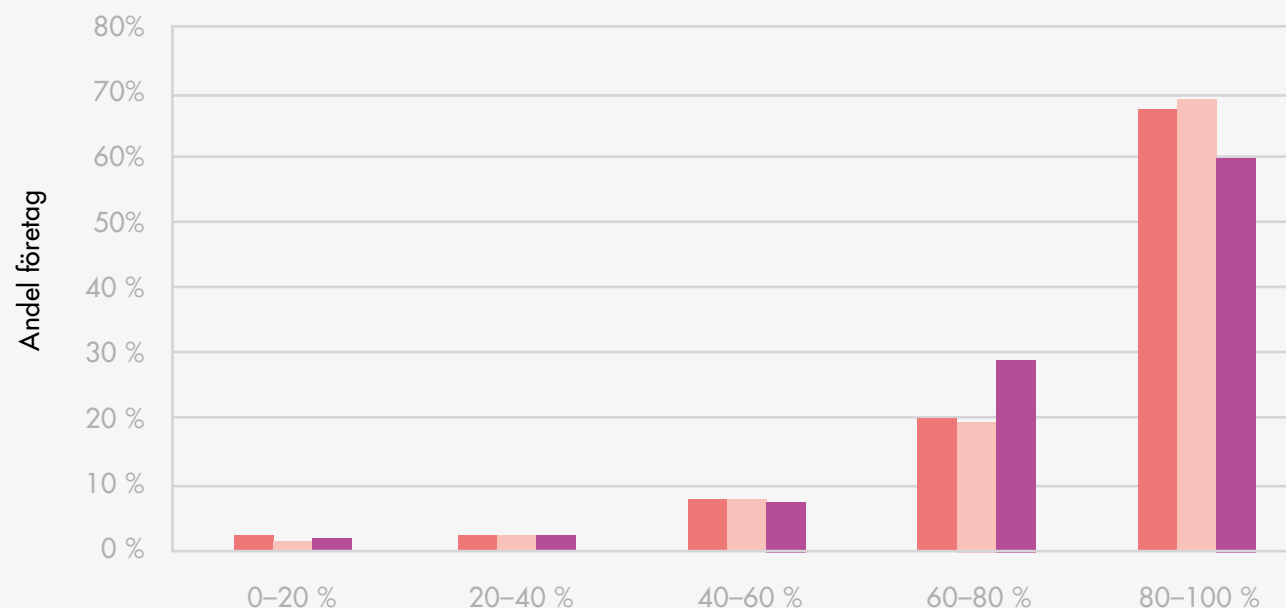
Omsättning i arkitektföretagen

Källa: UC Branschrapport och Serofia AB

Beläggningsgrad i arkitektföretagen

● 1 januari 2017 ● maj 2017 ● Prognos 1 september 2017

Källa: Sveriges Arkitekters arvodes- och sysselsättningsenkät, 2017

De större mest positiva

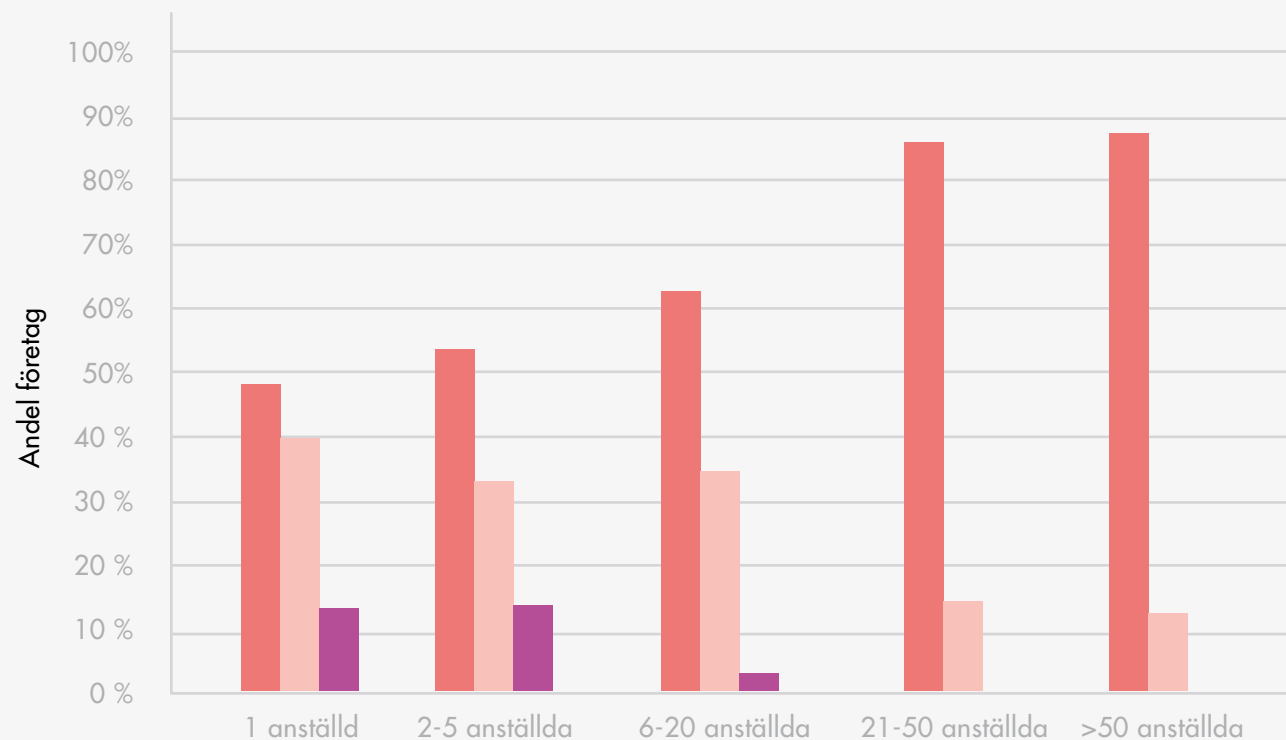
Sveriges Arkitekters arvodes- och sysselsättningsenkät från maj ger en detaljerad bild av hur cirka 360 arkitektföretag ser på sin omsättningsutveckling för i år. Mest positiva är de stora och medelstora företagen. De allra flesta av dessa prognostiserar en ökning och ingen tror på minskad omsättning. Bland de mindre företagen med 20 eller färre anställda prognostiserar 53 procent ökad omsättning medan 36 procent tror att den blir oförändrad. Knappt tio procent tror på minskad omsättning.

80-procentig beläggningsgrad

När företagen i enkäten svarar på frågan om beläggningsgrad stärks bilden av en bransch med växande omsättning. Den största andelen av företagen, 68 procent, hade en beläggningsgrad på 80 procent eller mer i maj. Företagen räknar med att den höga beläggningsgraden under hösten, då 60 procent av företagen tror på en beläggningsgrad på 80 procent eller mer.

Arkitektföretagens omsättningsprognos 2017

● ökad omsättning ● oförändrad omsättning ● minskad omsättning

Källa: Sveriges Arkitekters arvodes- och sysselsättningsenkät, 2017

“Företagen räknar med att den höga beläggningsgraden består även under hösten.”

Lönsamheten förbättras gradvis

Lönsamheten i branschen fortsätter att förbättras i relativt långsam takt, trots den goda marknaden. Rörelsemarginalen före avskrivningar var cirka 10,5 procent 2015 för samtliga företag. Prognosen är en fortsatt ökning till cirka tolv procent 2016.

På intäktsidan bidrar högre debiteringsgrader positivt, liksom ökade arvodesnivåer. Även nya affärsmodeller har bidragit. Arvodena har dock haft en relativt långsam utveckling (se avsnittet om arvoden).

Snabb tillväxt ger höga kostnader

På kostnadssidan ger den snabba tillväxten hos många företag effekter i form av ökande kostnader och därmed långsammare lönsamhetsutveckling. Att växa såväl organiskt som genom förvärv kan ofta innebära att företaget behöver inrätta nya lednings- och stödfunktioner. Rutiner och arbetsprocesser behöver förändras och utvecklas och det kan ta lite tid innan allt

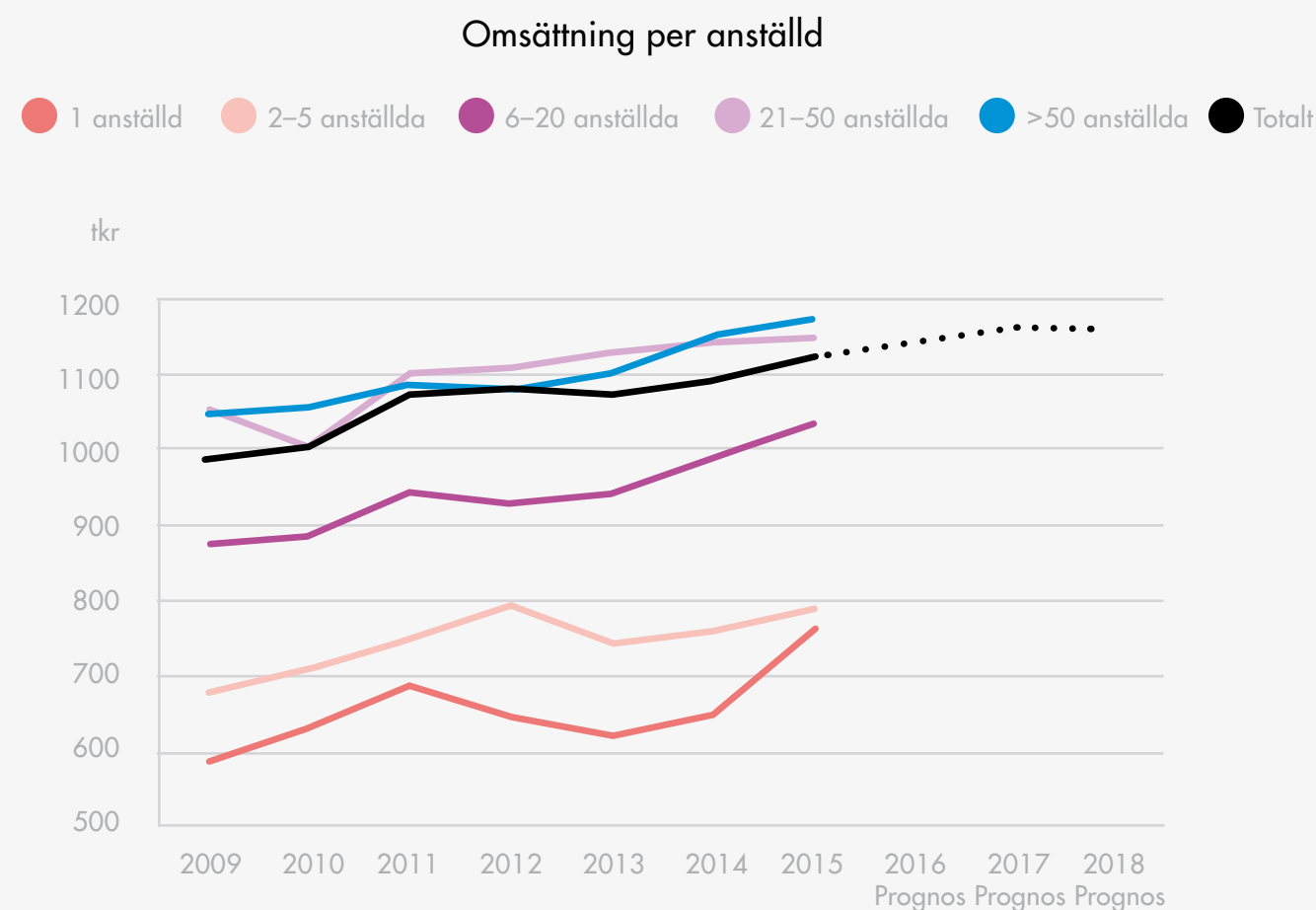
fungerar. Allt detta leder vanligtvis till kostnadsökningar. Att regelbundet se över organisation och arbetsprocesser för att öka effektiviteten bidrar till bättre lönsamhet.

Långsam lönsamhetsutveckling

Även ökade lönekostnader medverkar till den ganska långsamma lönsamhetsutvecklingen. Mellan 2009 och 2015 ökade lönekostnaden i företagen med 15 procent medan omsättningen per anställd ökade med 14 procent. Med tanke på arvodenas utvecklingstakt och redan höga debiteringsgrader ser vi en relativt långsam utveckling av omsättning per anställd 2016. Vi bedömer att den landar på cirka 1 150 000 kronor.

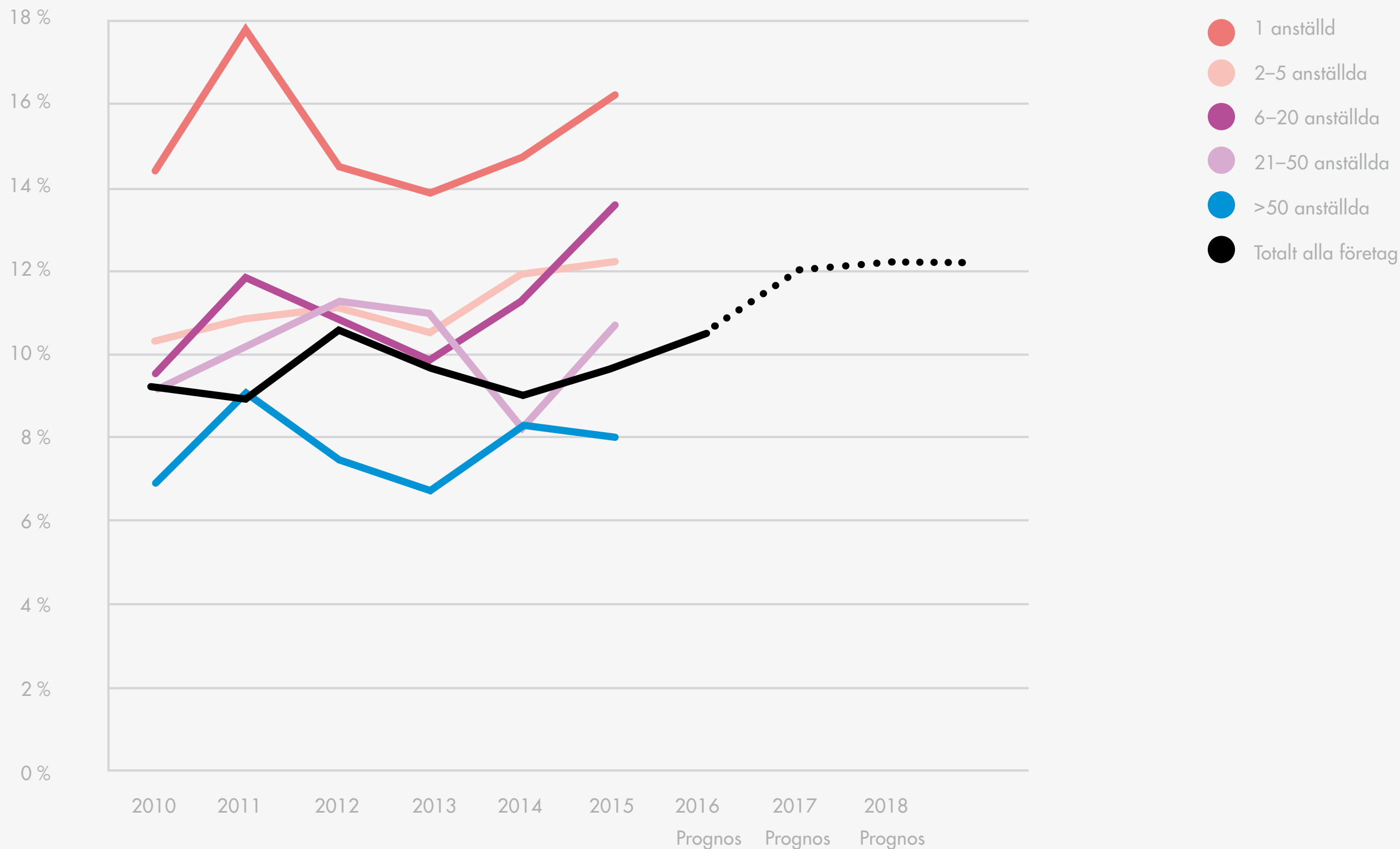
En förbättrad intjäningsförmåga ökar möjligheten för affärsutveckling att stärka konkurrenskraften. Det ger också ökat utrymme för att kunna möta kompetenta medarbetares löneförväntningar.

”Att regelbundet se över organisation och arbetsprocesser för att öka effektiviteten bidrar till bättre lönsamhet.”

Källa: UC Branschrapport och Serofia AB

Marginal, rörelseresultat före avskrivningar

Källa: UC Branschrapport och Serofia AB

Ju större företag desto lägre lönsamhet

Lönsamheten är högst i de minsta företagen, där ägaren kan välja att ta ut en lägre lön. En del enmansföretag har inte någon lokalkostnad utan har kontoret hemma, vilket också drar ner kostnaderna och ökar lönsamheten. De största företagen har lägst lönsamhet. Många av dem har vuxit snabbt vilket som sagt bidrar till högre kostnader. Här finns också företag som har många högavlönade medarbetare med expertkunskaper.

Företagens prognoser för lönsamheten, mätt som rörelsemarginal före avskrivningar, är försiktigare än

prognoserna för omsättning visar Sveriges Arkitekters arvodes- och sysselsättningsenkät. Bland de största företagen, med 21 eller fler anställda, prognostiserar drygt hälften ökad lönsamhet.

Ingen av dessa företag tror att deras omsättningar kommer att minska, men några tror på minskad lönsamhet för i år. Ökade kostnader som följd av tillväxt kan vara en bidragande orsak. Bland de mindre företagen, med 20 eller färre anställda, förutser cirka 45 procent ökad lönsamhet och ungefär lika många tror att den blir oförändrad.

Långsam höjning av arvodena

Omsättningen i arkitektbranschen har ökat stadigt de senaste åren. Lönsamheten har dock utvecklats saktare. En bidragande orsak är den relativt långsamma ökningen av arvodena. Sveriges Arkitekters arvodes- och sysselsättningsenkät ger en bild av hur arvodena utvecklats mellan fjolåret och maj i år.

Spannet för snittarvoden per timme bland de svarande företagen som har privata beställare låg mellan 500 och 1 750 kronor. Medelvärdet var cirka 885 kronor per timme. Medelarvode för privata beställare ökade med fyra procent sedan föregående år. Andelen med ett snittarvode på minst 1 000 kronor per timme av de svarande med privata beställare var cirka 18 procent.

Spannet för snittarvoden per timme bland företag med offentliga beställare låg mellan 560 och 1 380 kronor.

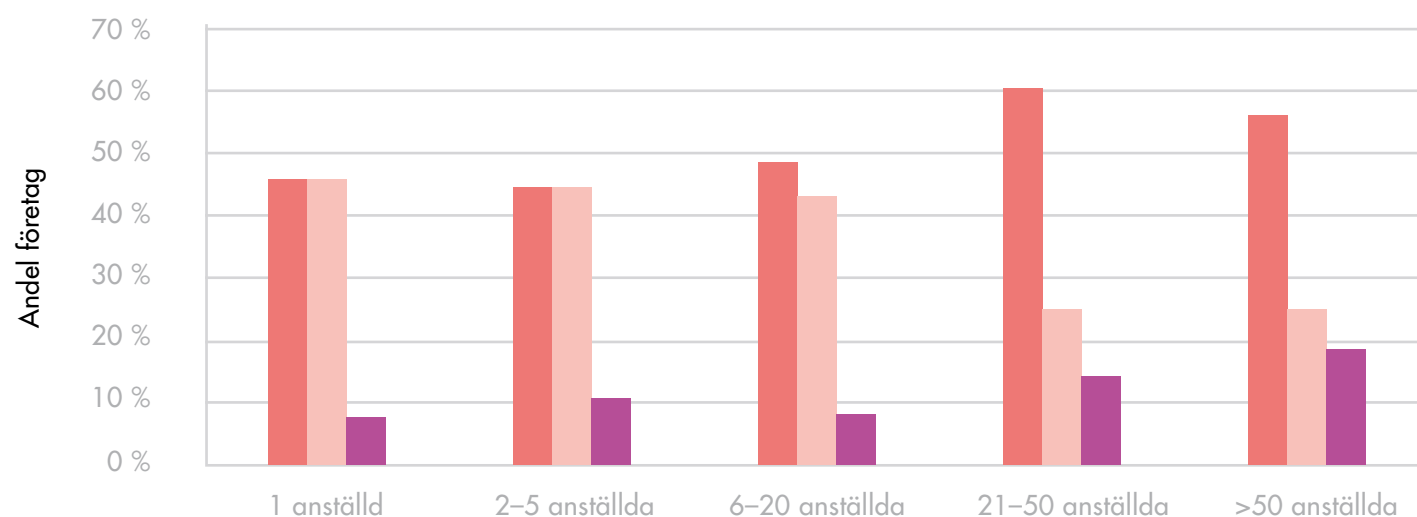
Medelvärdet var 850 kronor per timme. Medelarvode för offentliga beställare höjdes med 3,8 procent sedan föregående år. Andelen med ett snittarvode på minst 1 000 kronor per timme av de svarande med offentliga beställare var cirka 15 procent.

Vanligt vara underkonsult bland småföretag

Bland de svarande företagen angav cirka 150 stycken att de tar uppdrag som underkonsult. Dessa företag fanns främst bland de mindre med en till fem anställda. Medelvärdet för arvode som underkonsult var cirka 760 kronor per timme. En del företag kommenterade i enkäten att de har fast pris på uppdragen för timarvode. Medelarvoden skiljer sig relativt lite mellan de olika företagsstorlekarna bland de svarande företagen. De större företagen med 21 eller fler anställda har något högre medelarvode för privata beställare.

Arkitektföretagens lönsamhetsprognos 2017

● ökad lönsamhet ● oförändrad lönsamhet ● minskad lönsamhet

Källa: Sveriges Arkitekters arvodes- och sysselsättningsenkät, maj 2017

“Lönsamheten har dock utvecklats i saktare takt. En bidragande orsak är den relativt långsamma ökningen av arvodena.”

Svårt att särskilja sig prismässigt

Cirka 36 procent av de svarande företagen bedömer att de höjer arvudet inom sex månader. 64 procent anser att arvudet blir oförändrat det kommande halvåret. Företagen med fler än 50 anställda har den största andelen som bedömer att de ska höja arvudet.

En bidragande orsak till att arvoden utvecklas relativt långsamt, trots den starka marknaden, är pristransparensen. Den försvårar för företag att skilja sig prismässigt från konkurrenterna. Det finns också en tradition i branschen att prissätta sina tjänster baserat på kostnad snarare än på kundvärde. Att prissätta baserat på kundvärde har dock blivit vanligare. Kundvärdet kan vara miljömässigt, ekonomiskt eller något annat. Det är faktorer som inte alltid är lätta att prissätta, men för den som vågar tänka nytt finns potential för högre pris på tjänsterna.

En annan bidragande orsak är långa ramavtal för uppdrag upphandlade enligt LOU. Dessa uppdrag tenderar att vara prispressade. Det finns en utmaning i att förändra prissättningsmodellen då den upphandlande myndigheten definierar uppdraget. Det kan bland annat handla om vilka yrkeskategorier och arvodesnivåer som ska ingå.

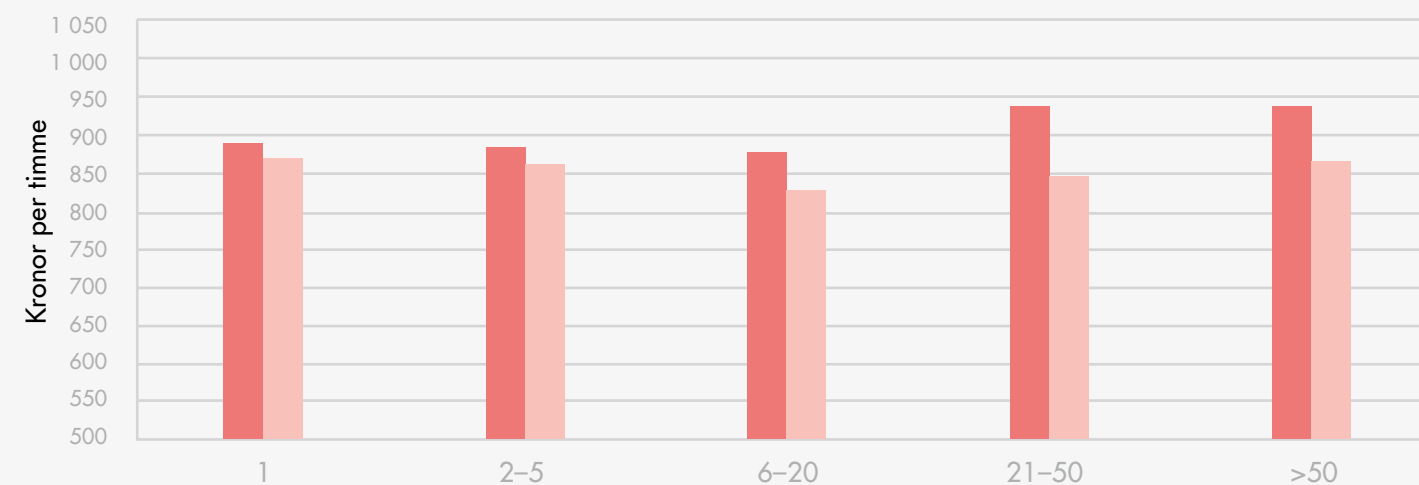
Kundvärde blir viktig prissfaktor

Prissättning baserat på kundvärde i olika former kommer att bli allt viktigare i takt med att digitaliseringen förändrar konkurrenssituationen och arbetsinnehållet. När delar av arbetet automatiseras och geografiska avstånd betyder mindre blir det allt mer nödvändigt att tala för värdet i det just vårt företag (eller nätverk) med vår specifika kompetens kan tillföra. Antal arbetade timmar blir då mindre viktigt än värdet av det som skapas.

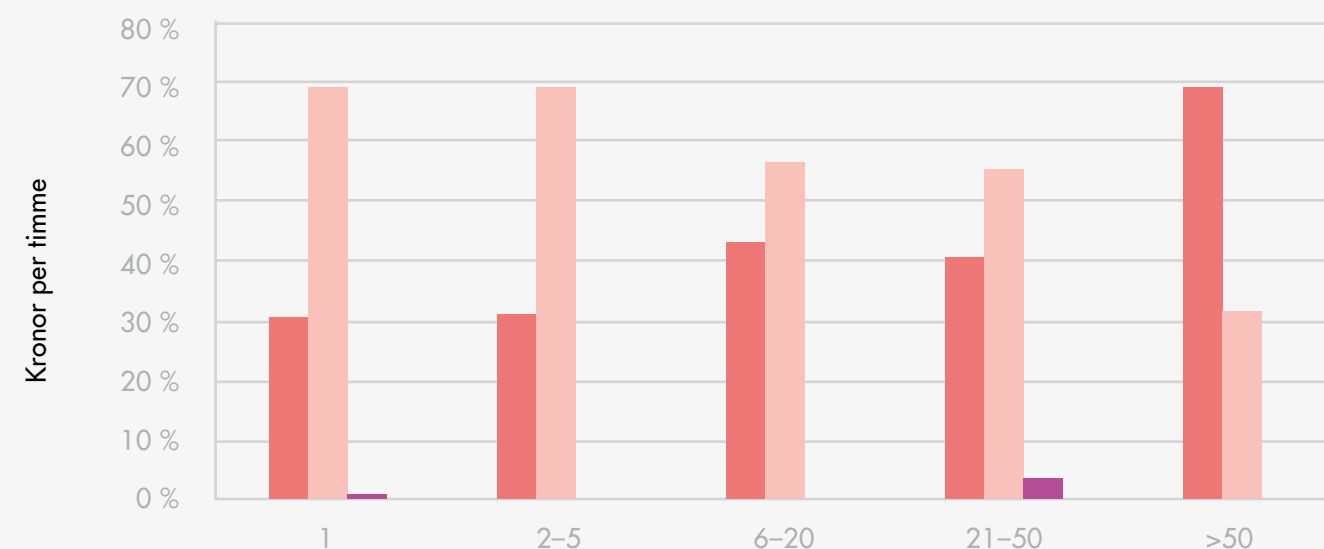
“En bidragande orsak till att arvoden utvecklats relativt långsamt trots den starka marknaden är pristransparens på marknaden.”

Medelarvode maj 2017

● arvode maj 2017 privat beställare (medelvärde) ● arvode maj 2017 offentlig beställare (medelvärde)

Bedömd förändring arvodesnivå inom sex månader

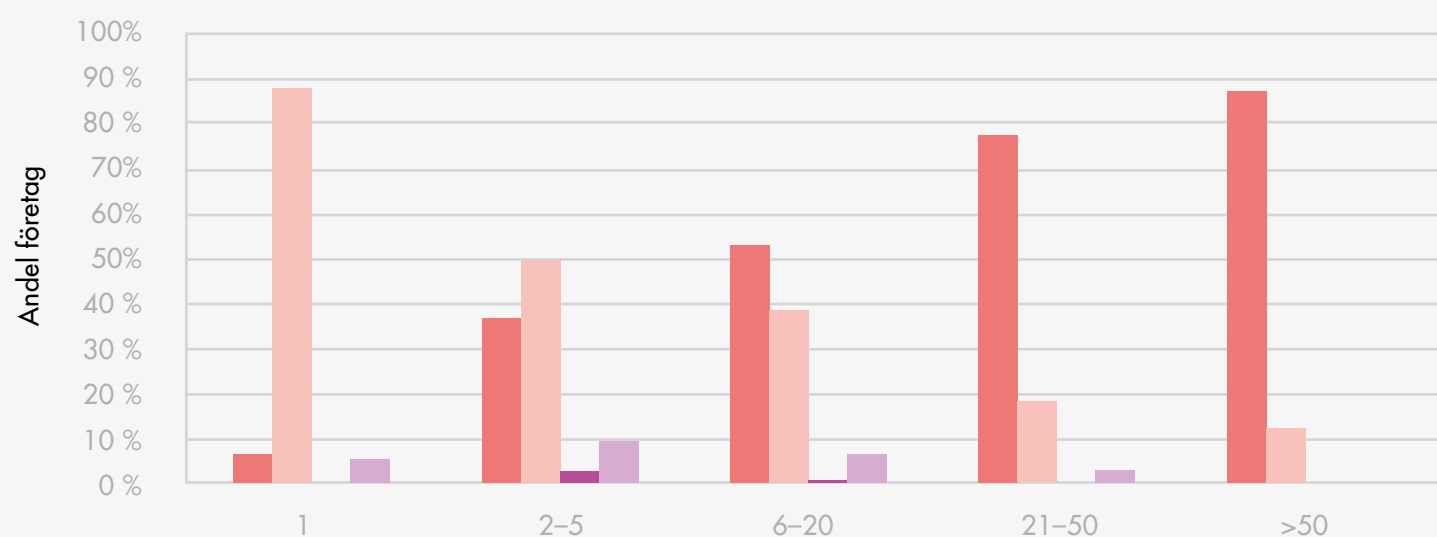
● höja arvudet ● oförändrat arvode ● minska arvudet

Fortsatt stor efterfrågan på arkitekter

Arkitektföretagens rekryteringsplaner

● öka antalet anställda ● oförändrat antal anställda ● minska antalet anställda ● vet ej

Efterfrågan på arkitekter är mycket stor och arbetslösheten bland svenskfödda arkitekter är nästan obefintlig sedan flera är tillbaka. Personalomsättningen hos både privata och offentliga arbetsgivare är hög.

Det ser däremot annorlunda ut bland utlandsfödda arkitekter där arbetslösheten är cirka 17 procent. Det framgår av en debattartikel i Dagens Samhälle den 21 juni som är undertecknad av bland andra Sveriges Arkitekters branschchef Charlotta Holm Hildebrand. Författarna som själva har erfarenhet av att anställa nyanlända arkitekter pekar på att det finns mycket kompetens och nya infallsvinklar som berikar projekten att hämta bland dessa personer.

Svårt hitta rätt person

Enligt Sveriges Arkitekters arvodes- och sysselsättningsenkät vill 33 procent av de svarande företagen öka antalet anställda de kommande tre till sex månaderna. Det är framför allt de största företagen som vill rekrytera. Bland de svarande företagen med fler än 50 anställda vill 87 procent öka antalet anställda. Bland de svarande företagen med 21–50 anställda vill 77 procent anställa fler.

Drygt hälften av de svarande företagen tycker att det är svårt att hitta personer med rätt kompetens. I enkät-

kommentarerna påpekar företagen att det är svårt att hitta både arkitekter och byggnadsingenjörer. Ytterligare 26 procent anser att det inte finns tillgång på arkitekter. Endast 17 procent av företagen tycker att det finns arkitekter att rekrytera.

Bland de största företagen med 21 eller fler anställda, där rekryteringsbehovet är störst, upplever 74 procent att det är svårt att hitta personer med rätt kompetens.

Nätverk i stället för rekrytering

Bland företagen med en anställd har den största andelen, 88 procent, inga planer på att öka antalet anställda. Många av dessa företagare vill fokusera på att hitta uppdrag till sig själva som är stimulerande och som de kan försörja sig på. Det kan kännas som ett stort steg att anställa när man är enmansföretagare. Dessutom kan det vara svårt att locka personer med den kompetens man behöver till ett litet företag.

Några av dessa företagare kommenterade i enkäten att de i stället väljer att ingå i nätverk med flera små företag där man anlitar varandra som underkonsulter. På så sätt får de in olika specialistkompetenser och kan klara av större uppdrag.

“Bland de svarande företagen med 21–50 anställda vill 77 procent öka antalet anställda.”

Hållbar lönsamhet för konkurrenskraft

Internationalisering balanserar konjukturer

Lönsamhetsnivån i arkitektföretagen är känslig för marknadsförsvagningar. Vid en marknadsnedgång kommer troligtvis debiteringsgraderna sjunka snabbare än lönekostnaderna. En hållbar lönsamhet ger utrymme för att affärsutveckla och möta förändrade marknadsförutsättningar. Det ökar också möjligheten att attrahera och behålla kompetenta medarbetare.

Att bredda sig geografiskt, både nationellt och internationellt, är en möjlighet som kan balansera nedgångar på lokala marknader. Ofta drabbar en konjunkturedgång hela landet, även om djupet kan variera mellan regioner. En internationell breddning av företagets marknad kan vara en möjlighet att bättre kunna balansera nationella konjunktursvängningar. En ytterligare potentiell fördel med internationell verksamhet är att den kan stärka företagets kompetens och konkurrenskraft.

I dagsläget är många svenska arkitektföretag huvudsakligen verksamma på den svenska marknaden. I Sveriges Arkitekters arvodes- och sysselsättningsenkät svarade omkring 50 företag att de arbetar internationellt i dag. Ytterligare cirka 30 företag svarade att de planerar att inleda internationell verksamhet.

Mer om internationalisering i följande kapitel.

Skapa hållbar lönsamhet

För att balansera negativa effekter av nedgångar på lokala marknader och i enskilda marknadssegment kan också diversifiering vara en möjlighet. Man kan till exempel jobba med såväl nybyggnads- som ombyggnadsprojekt och vända sig både till privat och offentlig sektor. Ombyggnadssegmentet tenderar att vara mindre konjunkturkänsligt än nybyggnadssegmentet.

Offentliga bygginvesteringar beror av offentliga investeringsbeslut och kan motverka nedgångar i privata investeringar. Arvodes- och sysselsättningsenkäten visar att många företag jobbar både med privat och offentlig sektor. Några av de mindre och nystartade företagen kommenterar dock att det är svårt att komma in på den offentliga marknaden då kriterierna som sätts vid upphandling många gånger gynnar större företag som redan gjort liknande uppdrag.

Att prissätta sina tjänster baserat på kundvärde och hitta nya prissättningsmodeller är också ett sätt att skapa en mer hållbar lönsamhet. För den som inte redan börjat tänka i de här banorna är det hög tid att sätta igång. Väga tänka nytt och hitta lösningar som passar det egna företaget och de egna kunderna.

Källor och litteratur till kapitlet "Dragloket saktar in"

Byggkonjunktoren nr 1, mars 2017,
Sveriges Byggindustrier

European Economic Forecast
Spring 2017, Institutional paper 053,
May 2017 European Commission

Konjunkturinstitutets Barometer, juni 2017

Sveriges Arkitekters arvodes- och
sysselsättningsenkät 2017

UC Branschrapporter 2014:2, 2015:2,
2016:2, 2017:1 Arkitekter, UC Affärsfakta

www.dagenssamhalle.se/debatt/nyanlandasjalvklar-losning-pa-kompetensbristen-17698

Konjunkturprognos för Sverige

Villa vilkulla-ekonomin

Med hänvisning till vår starka och välskötta ekonomi hänvisade för några år sedan OECD:s generalsekreterare Angel Gurría till Sverige som "Pippi Långstrump-ekonomin". Det är och har varit ett epitet som fortfarande kan användas, men eftersom det nästan uteslutande är inhemska efterfrågefaktorer, till exempel bygginvesteringar och konsumtion av kapitalvaror, som driver BNP-tillväxten, kan det vara mer passande att använda begreppet "Villa vilkulla-ekonomin".

Som en relativt liten och mycket handelsberoende nation är Sverige helt beroende av att omvärldens efterfrågan på våra varor och tjänster upprätthålls. Det är därför glädjande att den internationella konjunkturen har fortsatt att stärkas under inledningen av 2017. Global BNP-tillväxt är god och efterfrågan på svenska exportmarknader ökar i snabb takt.

Blickar vi framåt ser de flesta indikatorer på internationell efterfrågan solida ut, även om stramare finansiella villkor i spåren av en stigande global ränta så småningom utövar en dämpande effekt. I likhet med många andra prognosmakare tror vi att global BNP-tillväxt blir relativt stark för helåret 2017, då den väntas växa med 3,7 procent. Men tillväxttakterna kommer gradvis att mattas av och beräknas stanna på 3,2 procent för helåret 2018.

Globala risker

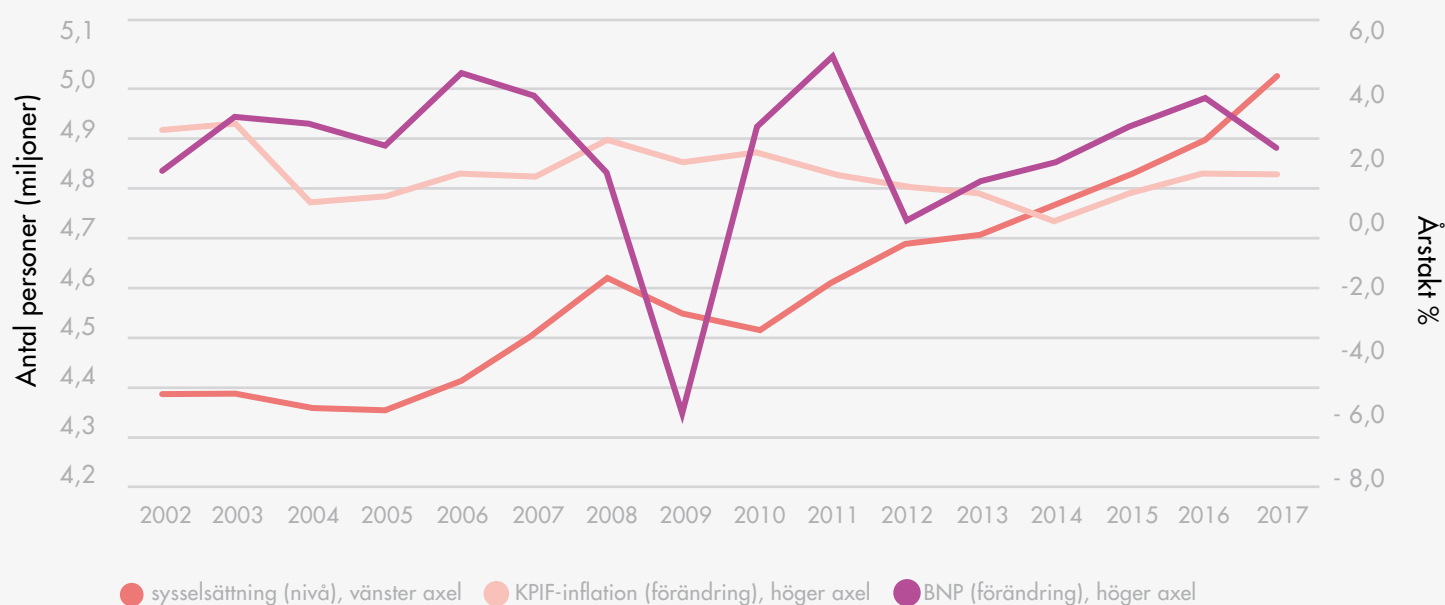
Ett antal globala risker hänger också över våra prognoser, framför allt mot bakgrund av den ökande geopolitiska osäkerheten. Därutöver riskerar effekterna av ett tillbakadragande av okonventionella penningpolitiska stimulanser (exempelvis negativa räntor) från ledande centralbanker att bli kännbarare än vad vi har räknat med.

Läget i omvärlden ljusnar, så också utsikterna för svensk export

Källa: Macrobond, Statistiska Centralbyrån (SCB), Konjunkturinstitutet (KI), National Institute for Economic and Social Research (NIESR). Beräkningar av InDoktrina AB

Pippi Långstrump-ekonomin, världens starkaste?

Källa: Macrobond, Statistiska Centralbyrån (SCB) Beräkningar av InDoktrina AB

Givet att vi förväntar oss en nedgång i global BNP-tillväxt förväntar vi oss därför också en tydligare avmattning i världsmarknadstillväxten, från 4,3 procent till 3,5 procent mellan 2017 och 2018. Svensk exporttillväxt tenderar att följa världsmarknadstillväxten ganska bra. Avvikelse är ofta ett resultat av att svensk exportindustri är insats- och investeringsvaruintensiv eller att vår kostnadsutveckling avviker tydligt från omvärldens. Trots det väntas exporten öka med 3,1 procent i år och 4,3 procent nästa år.

Årets relativt låga exporttillväxt är dock framför allt ett resultat av den svaga tjänsteexporten under årets första kvartal. Den underliggande tendensen i exporttillväxten är snarast att betrakta som relativt stark. En god

efterfrågan från omvärlden, en stark inhemska arbets- och bostadsmarknad samt nästa års val torde borga för att investeringsefterfrågan i svensk ekonomi förblir hög.

Investeringstillväxten i allmänhet och bostadsinvesteringstillväxten i synnerhet har uppvisat osedvanligt starka tillväxttal. Flaskhalsar som svårighet att rekrytera personer med rätt kompetens och brist på exploaterbar mark har därför varit framträdande. En viss skärpning av de finansiella förhållandena, både av räntor och kreditvillkor, påverkar också. Vi håller det därför för troligt att investeringstillväxten dämpas något och övergripande investeringstillväxt går från åtta procent 2017 till fyra procent 2018.

Inbromsning i tillväxten

Bostadsinvesteringarna fortsätter att växa under hela prognoshorizonten, men i en betydligt långsammare takt. Den senast tillgängliga BNP-statistiken från SCB, den så kallade "snabben" visar att bostadsinvesteringarna växte med otroliga 24 procent (!) under det första halvåret. Trots en markerad inbromsning i tillväxten under andra halvåret beräknas bostadsinvesteringstillväxten för helåret ändå nå den högsta nivån, 20,5 procent, sedan åtminstone 1993. Även under nästa år utvecklas bostadsinvesteringarna gynnsamt och med en prognoserad tillväxt om sex procent betyder det att bostadsinvesteringstillväxten för femte året i rad kommer att överstiga det historiska genomsnittet.

Stabil konsumtionstillväxt

En stark efterfrågan i svensk ekonomi reflekteras också i en god utveckling på arbetsmarknaderna. Tvärtemot vad de flesta prognosmakare (inklusive undertecknad) tidigare antog, har sysselsättningstillväxten fortsatt i mycket hög takt. Bristen på kompetent arbetskraft har också fortsatt att stiga och är för närvarande på den högsta nivån sedan millennieskiftet. Inflödet av arbetskraft beräknas dessutom avta framöver, varför vi ånyo landar i slutsatsen att en viss dämpning av sysselsättningstillväxten är att vänta.

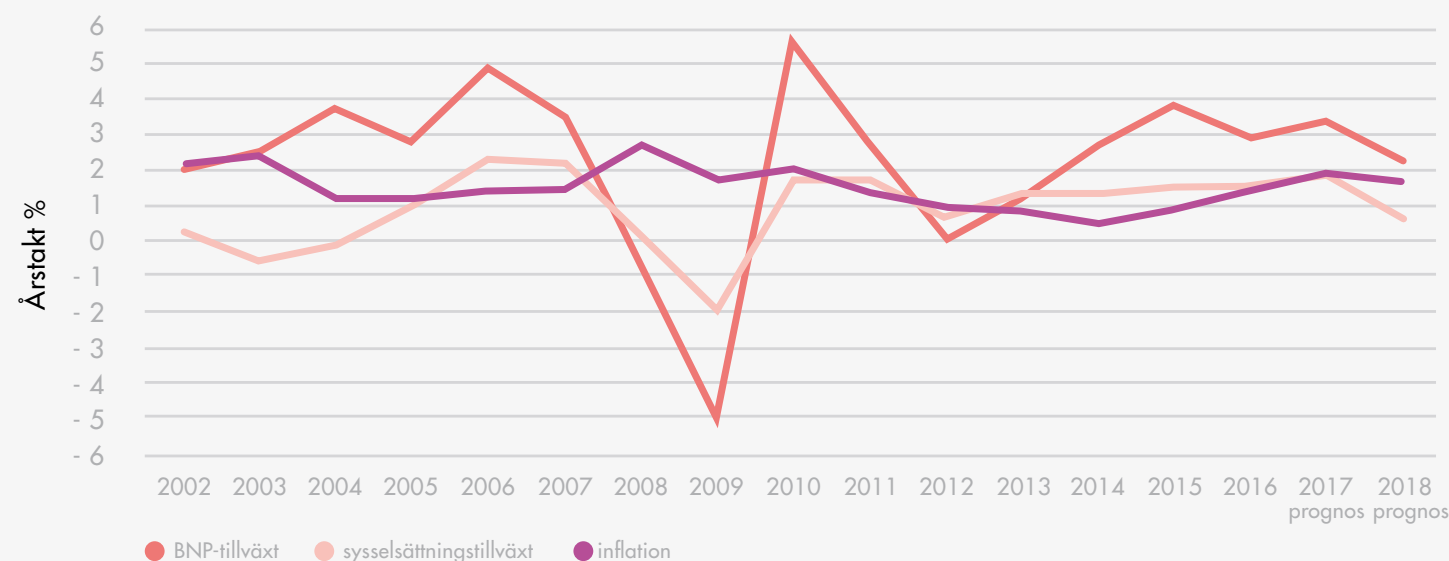
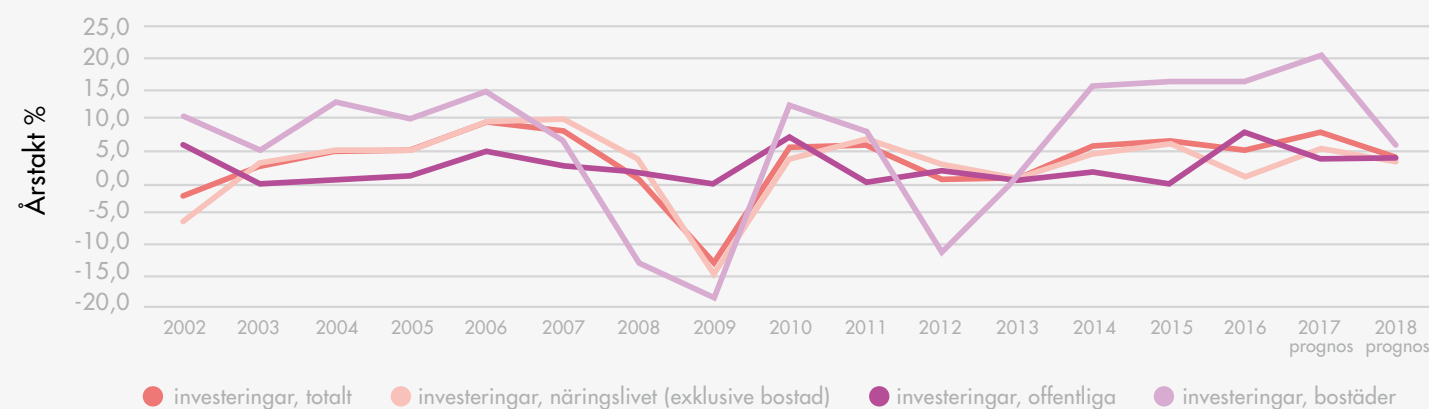
En solid arbetsmarknadsutveckling och hög generell efterfrågan borgar också för stabil konsumtionstillväxt under prognoshorizonten. Vi räknar med att konsumtionen ökar med 2,4 procent i år, men därefter dämpas till 1,9 procent under 2018.

Långsam löneökning

Om vi summerar utvecklingen ovan kan vi konstatera att svensk ekonomi väntas fortsätta växa i snabb takt. För helåret 2017 räknar vi med att BNP-tillväxten kan bli så hög som 3,3 procent, främst tack vare en mycket stark investeringskonjunktur med bostadsinvesteringar som främsta drivkraft. Mot slutet av prognosperioden avtar emellertid en del av medvinden. Vi tror därför att BNP-tillväxten nästa år blir något lägre, 2,4 procent, än innevarande år.

Trots en stark efterfrågan och god sysselsättningstillväxt stiger lönerna relativt långsamt. En hittillsvarande låg inflation har ändå upprätthållit hushållens köpkraft. Det har hållit tillbaka kompensationskraven i lönerörelsen och därmed befäst ett redan lågt underliggande kostnadstryck.

“Bristen på arbetskraft är den högsta sedan millennieskiftet.”

Fortsatt gynnsam utveckling i svensk ekonomi**Näringslivets investeringar**

Källa: Macrobond, Statistiska Centralbyrån (SCB), Konjunkturinstitutet (KI), Beräkningar av InDoktrina AB

Fortsatt lågt kostnadstryck

Med det sagt har inflationen stigit kraftigt under sommaren och befinner sig nu till och med över Riksbankens inflationsmål om två procent. Vi väntar oss att kostnadstrycket förblir relativt lågt under de kommande kvartalen. För helåret i år räknar vi med att inflationen blir 1,9 procent och därefter minskar marginellt till 1,7 procent under nästa år.

Den goda ekonomiska utvecklingen med en stark internationell och inhemsk efterfrågan, tillsammans med en hög sysselsättningsstillväxt och kraftigt stigande tillgångspriser, har fått många bedömare att argumentera för att Riksbanken borde dra tillbaka de stimulerande åtgärder den har vidtagit de senaste åren.

Men de senaste årens påfallande svaga krona, den starka inhemska konjturen och en synnerligen stark bostadsmarknad är samtidigt ett resultat av Riksbankens tidigare åtgärder. Då Riksbankens mandat därtill är ensidigt inriktat på att skapa en stabil inflationsutveckling finns det goda argument att skynda långsamt med räntehöjningar.

Vår bedömning är därför att det först under andra halvåret 2018 finns skäl att förvänta sig räntehöjningar. Redan denna vinter tror vi dock att Riksbanken upphör med sina stödköp av statsobligationer, vilket sannolikt också kommer att skjuta det allmänna ränteläget uppåt.

Försäljningsbalans och nyckeltal

(Volym, kalenderkorrigerade uppgifter)	Nivå (mdkr) 2016	Procentuell förändring jämfört med föregående år		
		2016	2017	2018
Försäljningsbalans:				
Hushållens konsumtion	1 948	2,3	2,4	1,9
Offentlig konsumtion	1 140	2,5	0,3	0,9
Fasta bruttoinvesteringar	1 051	4,9	8,0	4,0
- därav bostadsinvesteringar	222	16,1	20,4	6,0
Lagerbidrag (p.e.)	25	0,0	0,1	- 0,2
Export	1 936	3,0	3,1	4,3
Import	1 734	3,3	3,0	4,1
BNP	4 365	2,9	3,3	2,2

Nyckeltal:	Utfall (%)	Prognos (%)	
	2016	2017	2018
Inflation (KPIF)	1,0	1,9	1,7
Arbetslöshet	6,9	6,7	6,6
Reproräntan (per 31/12)	- 0,5	- 0,5	- 0,25

Källa: Macrobond, Statistiska Centralbyrån (SCB), Konjunkturinstitutet (KI), Beräkningar av InDoktrina AB

Arkitekternas viktigaste exportmarknader

Frankrikes BNP-tillväxt förväntas bli 1,4 procent 2017 och 1,7 procent 2018. Exporten förväntas återhämta sig efter ett svagt 2016 och arbetslösheten förväntas minska gradvis.

Tyskland är världens fjärde och Europas största ekonomi. BNP förväntas växa 1,6 procent 2017 och 1,9 procent 2018. Tillväxten stöds av inhemsk konsumtion, stabil arbetsmarknad, positiv utveckling av bygginvesteringarna och export. Utgången av valet till tyska Förbundsdagen kan påverka ekonomin.

Storbritanniens BNP förväntas öka med 1,8 procent 2017 och 1,3 procent 2018. Den privata konsumtionen försvagas på grund av svag reallöneutveckling. Arbetsmarknaden förväntas bli stabil. Brexitförhandlingarna ökar osäkerheten för näringslivets investeringar.

USAs BNP förväntas växa med 2,2 procent 2017 och 2,3 procent 2018. Arbetsmarknaden är stark och den privata konsumtionen stöds av positiv reallöneutveckling. Det råder fortfarande osäkerhet kring Trump-administrationens planer vilket gör det svårare att förutspå prognosen. Det är till exempel oklart hur omfattande skattesänkningarna blir, liksom omfattningen av och tidpunkten för infrastruktursatsningarna. Eventuella protektionistiska åtgärder utgör också en osäkerhet.

Japans årliga BNP-tillväxt beräknas bli 1,2 procent 2017 och 0,6 procent 2018. Ekonomisk-politiska stimulanser och export påverkar tillväxten positivt i år, men effekterna av stimulanserna avtar nästa år vilket dämpar tillväxten.

Svenska styrkor

Hur uppfattar människor i andra länder Sverige som arkitekturland? Inte riktigt som vi kanske tror, visar en färsk undersökning. Att vara medveten om hur Sverige bilden ser ut kan hjälpa arkitektföretagare som går in på utländska marknader att positionera sig rätt för att attrahera utvalda kunder.

Konsultföretaget LynxEye har specialiserat sig på varumärken och jobbar ofta med att kartlägga vilken position ett varumärke ska inta för att nå maximal affärsnytta. I vintras gjorde företaget en undersökning åt Visit Sweden (läs om hur den gjordes på sid. 37) som visar Sveriges position som designnation – med design avses arkitektur, design och mode. I studien om vilka associationer olika länder väcker och hur intressanta de är som besöksmål framträder en tydlig bild av hur designlandet Sverige uppfattas.

– Många är lite nyfikna på Sverige. Vi ses som ett litet och udda land, säger Fredrik Arvius, partner på LynxEye och ansvarig för projektet.

För branschrapportens räkning har LynxEye därefter brutit ner undersökningen till att gälla enbart arkitektur. Resultatet visar att de svarande i stora drag associerar svensk arkitektur med samma egenskaper som svenskt mode och design – våra kreativa näringar visar alltså

fram en sammanhållen helhetsbild. Att få kunskap om hur utländska ögon ser på vårt segment av Sverige underlättar för arkitektföretagare som tar steget internationellt. Det är byggstenar i ett genomarbetat erbjudande och en tydlig position. Så, gör dig beredd att modifiera missuppfattningar och ersätta dem med fräscha fakta!

Jo, vi är världens modernaste land

Vi kallar oss själva gärna "världens modernaste land" med ett ironiskt leende: studien bekräftar den positionen. Designmässigt ses Sverige som ledande på inkluderande design och i begreppet inkluderande inbegrips jämställdhet, progressivitet, socialt ansvarstagande, hållbarhet och ett öppet sinne. Andra värden är miljömedvetenhet, naturlighet och landskapsarkitektur. Vi anses också vara starka inom områdena innovation och kreativitet.

Detta framkommer bland de som i studien identifieras som "Swedish architecture lovers" – utländska besökare, framför allt amerikaner och även britter. De drivs av nyfikenhet, uppskattar kreativitet, upplevelser och fördomsfrihet. När de reser vill de upptäcka nya saker. De är aktiva i sociala medier där de gärna delar bilder på arkitektur – ett tips för att nå ut är att ha ett Instagramkonto pepprat med lockande bilder på dina projekt.

– Att amerikaner och delvis britter är den största gruppen i "Swedish architecture lovers" finns ingen tydlig förklaring till. Kanske är det att vi ses som exotiska. Att amerikaner inte är så tyngda av historien utan söker andra värden spelar nog också in. Dessutom är språket, att vi är relativt sett duktiga på engelska, en möjlig fördel, säger Fredrik Arvius.

Sverige–Danmark 15–6

När de intervjuade deltagarna tillfrågas om vilket land som är ledande i arkitektur hamnar Sverige på andra plats: 15 procent svarar att Sverige är ledande. Ettan Italien har 19 procent. (Ledande i arkitektur jämförs av de svarande med teknologi, gestaltning,

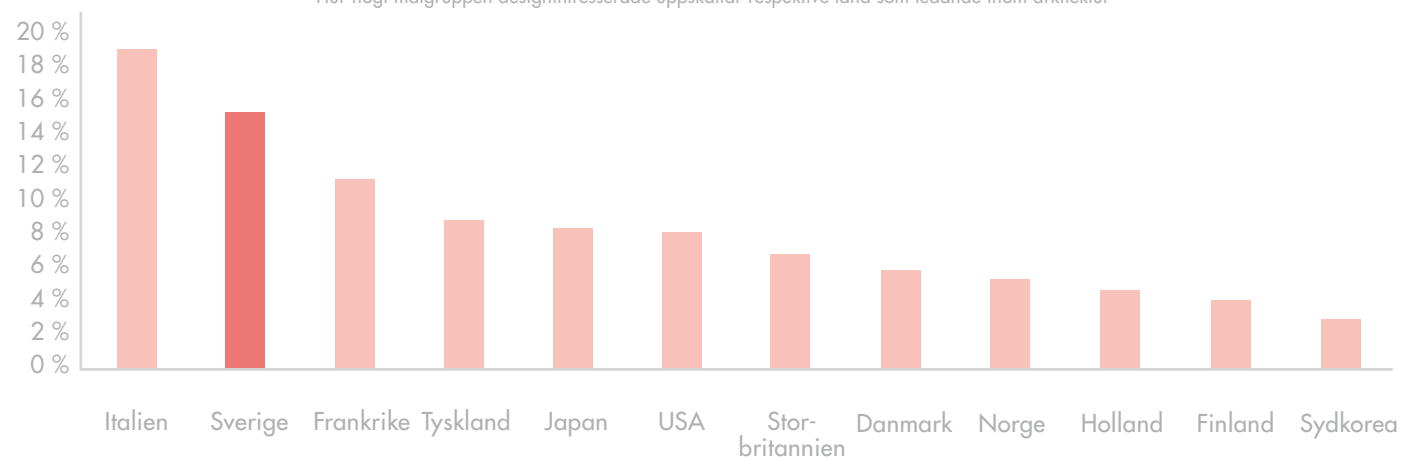
antal platser värda att besöka och stadsplanering.) De övriga nordiska länderna ligger ganska långt bakom, exempelvis stannar Danmark på sex procent. Något som kan tyckas förvånande med tanke på att vi själva gärna rankar danska arkitekter högt. (Se graf.)

– Vi trodde att Danmark skulle vara starkare, men identifierade snabbt att det är Italien och även Frankrike som är våra största konkurrenter och som vi ska särskilja oss ifrån, säger Fredrik Arvius.

Men det är nog inte så konstigt ändå. Sverige är det största nordiska landet och ses därför som ledande i Skandinavien. Utifrån uppfattas våra länders arkitektur som skandinavisk i största allmänhet – och kopplas till det största landet Sverige. I den totala undersökningen, där även mode och design ingår, har Sverige en klart starkare position än övriga skandinaviska länder inom design. I den associerar de svarande övriga nordiska länder med samma värden som Sverige: inkluderande, småskaliga och naturliga. Men vi är ledande även där: ses som ännu mer inkluderande, småskaliga och naturliga.

Ledande i arkitektur

Hur högt målgruppen designintresserade uppskattar respektive land som ledande inom arkitektur

De tio viktigaste faktorerna som "Swedish architecture lovers" associerar med Sverige

Faktor	Andel av svarande i %
Har mer skandinavisk design/mode/arkitektur	77 %
Är mer miljövänlig	74 %
Är mer naturlig	67 %
Har en bättre arkitektonisk formspråk	65 %
Har bättre landskapsarkitektur	64 %
Är hållbarare	63 %
Är mer socialt ansvarstagande	60 %
Har fler arkitektoniska besöksmål runt om i landet	58 %
Är progressivare	55 %
Har mer historisk arkitektur	53 %

– Att vi är störst i Norden gör att vi får mycket gratis, det är en fördel för oss, säger Fredrik Arvius.

Strunta i romantiken

Sverige som arkitektturnation tävlar alltså inte mot övriga nordiska länder utan mot Italien och Frankrike. Medan de utklassar Sverige i fråga om associationsbegreppen arkitektoniskt formspråk och historia associeras vi främst med skandinavisk design, miljövänlighet och naturlighet men, jodå, även med arkitektoniskt formspråk. (Se graf.) Att tävla med Italien och Frankrike är helt enkelt dömt att misslyckas – de har en arkitekturhistoria som erbjuder mängder av unika och känslomässigt mättade besöksmål. Snarare bör Sverige profilera sig som ett alternativ till det traditionella och klassiska.

– Andra kan prata om romantik bättre än vi, konstaterar Fredrik Arvius.

Vi anses heller inte vara artificiella, urbana, romantiska,

high-tech eller hipster. Sverige är bland de länder i Europa som urbaniseras snabbast och vi är omtalade för vår inkluderande stadsplanering, men det är uppenbarligen inte urbanitet vi associeras med. Fredrik Arvius förklarar det med att våra städer varken är tillräckligt stora eller tillräckligt gamla.

– I utomståendes ögon är det inte våra stora städer vi är kända för. Däremot tror jag att urbana lösningar på systemnivå, till exempel för kollektivtrafik eller miljölösningar i stadsdelar som Norra Djurgårdsstaden, kan vara en framkomlig väg att nischa sig inom.

Inkludera på rätt sätt

Moderna och inkluderande, jämställda och hållbara. Så långt gott och väl, vi kan sträcka på oss. Men räcker det för att skapa ett starkt varumärke internationellt? Nej, anser Fredrik Arvius. Det är en bra början, men för att lyckas krävs att det Sverige förknippas med idag kopplas ihop med något nytt.

PAVILJONG I KONGENS HAVE, DANMARK
KRUPINSKI/KRUPINSKA

– Skäms inte för att kombinera de svenska värderingar ni associeras med! Det öppna samhället med demokrati och högt i tak är er styrka; jämför med era konkurrentländer som ses som konventionella och traditionella. Men glöm inte att lägga till nytänkande, kreativitet och fantastisk gestaltning, råder Fredrik Arvius.

LynxEyes förslag till kommunikationsbudskap för de tre kreativa näringarna arkitektur, mode och design är "Driven by equality. Solutions by creativity". Alltså att prata om öppenhet, jämställdhet och progressivitet samtidigt som du visar excellenta arkitekturlösningar. Bostäder för stjärnfamiljer är ett exempel, ökad framkomlighet för cyklister och fotgängare ett annat. Vårt ovanligt internationellt sett kraftfulla barnperspektiv i planeringen är ett tredje exempel som är värt att framhålla. Det öppnar också för att berätta om företagets jämställdhets- eller hållbarhetsarbete, metoder för medborgardialog etcetera. Men det sociala ansvarstagandet måste också ge konkret avtryck i ditt projektförslag till den utländska beställaren.

– Sveriges framgångsfaktorer förutsätter det öppna samhället: ett öppet sinne ger möjligheter till att vara kreativ, vilket i sin tur föder idéer, lösningar och innovationer. Men att bli betraktad som kreativ och nytänkande kommer inte gratis, fast arkitektur räknas som en av de kreativa näringarna – tänk på att stärka de faktorerna i ditt varumärke, säger Fredrik Arvius.

Sweden's Design Position – så här gjordes undersökningen

Studien genomfördes på uppdrag av Visit Sweden. Sveriges Arkitekter är en av flera organisationer som också står bakom uppdraget. Totalt 750 personer i USA, Storbritannien, Frankrike, Tyskland och Japan intervjuades i slutet av 2016. Dessutom intervjuade LynxEye experter samt bearbetade sociala medier och material från Visit Sweden såsom en trendrapport, gjorde en egen trendrapport och en konkurrensanalys. De svarande är intresserade av arkitektur, design och mode och reser utomlands minst en gång per år – gärna till Sverige. Dessa "dessies", som Visit Sweden kallar dem, ser sig själva som nyfikna, upptäcktslystna samt öppna för nya idéer och sammanhang. De drivs av inre värden och idéer om rättvisa.

LynxEye identifierar tre nivåer av intresse för svensk arkitektur: den mest positiva "Swedish architecture lovers" (11 procent), de som är intresserade (44 procent) och de som inte är särskilt intresserade av arkitektur över huvud taget. Den första gruppen anser att Sverige är ledande inom arkitektur medan de övriga två inte har samma höga uppfattning men är öppna för att uppleva svensk arkitektur.

Lyhörda, effektiva – men tar lång semester

LynxEyes undersökning handlar om vad en arkitektur- och designintresserad allmänhet utanför Sverige har för bild av oss som designnation. Men för att kunna göra bra affärer internationellt bör arkitektföretagare också känna till vilka förväntningar utländska beställare har på svenska arkitekter – och hur de anser att vi matchar dem. Här berättar två beställare om hur synen är på svenska arkitekter i Storbritanniens samhällsbyggnadsbransch.

Tony Mosely, programchef på Londons stift:

Vilka förväntningar har du på en arkitekt och hur möter svenska arkitekter dina förväntningar?

– En stor fråga som därför är svår att besvara. Vad vill beställare ha av sin arkitekt? En kreativ och estetiskt tilltalande

lösning som svarar mot fysiska och finansiella krav och resulterar i en genomförbar och kostnadseffektiv byggnad. Beträffande vad brittiska beställare förväntar sig av svenska arkitekter skulle jag sammanfatta det i begreppet effektivitet med människan i centrum. När vi beslöt att undersöka nordiska arkitektkontor – svenska i synnerhet – för projektet Colindale (ett område med bostäder för mindre bemedlade, butiker, arbetsplatser och en kyrka, reds anm.) var det för att vi ville få hög kvalitet i gestaltningen. Vi sökte efter ett övergripande intryck av enkel elegans och en livfull omgivande miljö med trivsel för de boende. De publika byggnaderna skulle inte vara spektakulära utan förmedla en samhörighet med platsen. Kyrkobyggnaden skulle naturligtvis verka andligt upplyftande.

Vilka är svenska arkitekters största styrkor?

– De är extremt lyhörda för beställaren samtidigt som de har tydliga åsikter om vad som är fundamentalt för projektet. En fantastisk kombination – som beställare behöver du både bli utmanad och själv utmana. En

anledning till att det varit ett sådant nöje att samarbeta med svenska arkitekter är att Robert I Suttons berömda regel (the No Asshole Rule, reds anm.) verkar vara fullständigt implementerad i era organisationer – en uppfriskande upplevelse jämfört med att jobba ihop med en del kantiga individualister här i Storbritannien.

Hur skiljer sig affärskulturen åt mellan Sverige och Storbritannien?

– Affärskulturen i Sverige verkar vara mer rättfram, kanske ärligare och mer direkt. Men det kan hända att det är just de svenska arkitekter jag haft nöjet att träffa på genom åren som är utmärkta ambassadörer!

Hur kommer en svensk arkitekt bäst in på den brittiska marknaden?

– Att lära sig det brittiska anbudsspelet är ett viktigt steg, så det är smart att samarbeta med etablerade kontor och lära sig att presentera kostnader på det sätt som brittiska beställare är vana vid. Jag har hört många fråga "men är det inte dyrare?" när de borrar in sig i siffrorna och utgår från att de ska hitta dolda kostnader – här kan den ovan nämnda ärligheten slå tillbaka!

– Det är också viktigt att kunna beskriva för beställaren hur en relation med ett utländskt team fungerar i realiteten. Jag råder svenska arkitekter att skaffa någon form av lokal bas, även om den är tillfällig. Internets effektivitet till trots förvånas jag ständigt över hur skeptiska människor är inför möjligheten att jobba internationellt och på distans när det kommer till kritan.

– På den brittiska marknaden, särskilt i London, handlar det om att göra sig ett namn. Samma gamla ansikten verkar poppa upp i projekt och på seminarier och även om det har sina förträffliga orsaker leder det ibland till en brist på mångfald och åsikter. Det är vanligt att göra studieresor till och influeras av utländska stadsutvecklingsområden – här i London har "alla" varit i Hammarby sjöstad – men att ge uppdrag till arkitekter utanför Storbritannien är desto ovanligare, om man undantar megaprojekten.

Chris Thompson.

Chris Thompson, vd för och grundare av fastighetsutvecklingsbolaget Citu, vars affärsidé är hållbar stadsutveckling och träbyggande:

Vilka förväntningar har du på en arkitekt och hur möter svenska arkitekter dina förväntningar?

– Citu söker arkitekter som på djupet förstår hur man bygger gemenskap kring fantastiska platser på ett hållbart sätt*. Vi väljer därför att jobba med svenska arkitekter – de har kunskapen och kan skapa fantastisk arkitektur. Eftersom vi använder träkonstruktioner i vårt bostadsbyggande behöver vi också arkitekter med spetskompetens inom träbyggnad. Den styrkan ser vi att svenska arkitekter har.

Vilka är svenska arkitekters största styrkor?

– Som sagt, att på ett hållbart sätt bygga gemenskap kring fantastiska platser. Svenska arkitekter har förmågan att se bortom tomtgränsen och föreställa sig hur projektet samspelar med sin omgivande livsmiljö. Här i Storbritannien skapar vi alltför sällan platser som blandar funktioner som bostäder, skolor och kontor, men det är nyckeln till bra livsmiljöer.

Hur skiljer sig affärskulturen åt mellan Sverige och Storbritannien?

– Vi märker att svenskar jobbar väldigt annorlunda än vad vi gör här. De är väldigt fokuserade och effektiva – men tar en hel månad ledigt under sommaren! Vi briter kan lära oss mycket av det svenska sättet att jobba. Här

verkar vi ibland väldigt upptagna, men är inte fullt lika produktiva som ni.

Hur kommer en svensk arkitekt bäst in på den brittiska marknaden?

– På grund av den nära kontakt som finns mellan beställare och arkitekt här är det väldigt viktigt att arkitektkontoret finns på plats. Som fastighetsutvecklare behöver du vara trygg i att arkitekten är medveten om nationella och regionala särdrag. Har du någon form av lokal närvaro bevisar du det.

* Chris Thompson använder begreppet sustainable placemaking.

Sammanfattning och rekommendationer

Branschrapporten för 2017 visar en mycket optimistisk arkitektbransch. I Sveriges Arkitekters arvodes- och sysselsättningsenkät från maj pekar alla pilar uppåt: omsättning, beläggning och behovet av att rekrytera. Omkring 60 procent av de 360 företag som svarat räknar med en beläggningsgrad på 80 procent eller mer den närmaste framtiden. De större företagen har den ljusaste bilden men budskapet från hela arkitektbranschen är entydigt: samhällsbyggnadsbranschen går som tåget.

Och detta tåg dras av bostadsloket. Investeringarna i bostadsrätter har hittills under 2010-talet stått bakom en stor del av arkitektuppdragen, men den långa och kraftiga uppgången saktar tydligt in. I år byggs fler hyresrätter än bostadsrätter och takten i det totala bostadsbyggandet minskar 2018. Branschen ökar sina uppdrag inom offentliga sektorn, till exempel skolor och försvarsbyggnader, samt infrastruktur. Prognosen är en total omsättning 2017 om drygt tio miljarder kronor – en rekordsiffra – men att tillväxten avtar från och med 2018.

Vi räknar trots det med att bristen på arbetskraften består, bland annat för att arkitekter blir allt attraktivare i andra branscher. I arvodes- och sysselsättningsenkäten framstår rekrytering som ett stort problem för arkitektföretagen – endast 17 procent svarar att det är lätt att rekrytera nya medarbetare. Konkurrensen om arbetskraften ger ökade lönekrav, vilket avspeglar sig i boksluten: sedan 2009 har lönekostnaden ökat något mer än omsättningen per anställd, 15 respektive 14 procent.

Trots den stora efterfrågan på medarbetare har matchningen med utrikesfödda arkitekter inte fungerat. Medan arbetslösheten bland svenska arkitekter är under en procent är 17 procent av de utrikesfödda utan

jobb. Utrikesfödda är alltså en underutnyttjad grupp att rekrytera ur, något som Sveriges Arkitekter försöker avhjälpa i olika projekt.

Den remarkabla uppgången i beläggning och omsättning motsvaras dock inte av ökad lönsamhet, visar arvodes- och sysselsättningsenkäten. Företagens egna förväntningar om lönsamhet är lägre än förväntningarna på omsättning. Till viss del beror det på att lönekostnaderna ökar på grund av konkurrensen om medarbetare. En annan orsak är den snabba tillväxten i framför allt de större företagen – det är också de största som har lägst lönsamhet.

Ytterligare en orsak är svårigheten att höja debiterings- och arvodesnivåerna. Medelvärdet på arvodet enligt enkäten ligger på 885 kronor per timme för privata beställare och 850 kronor för offentliga beställare, en ökning med cirka fyra procent sedan i fjol. Två tredjedelar av de svarande arkitektföretagarna planerar att hålla arvodena oförändrade det närmaste halvåret.

Det finns en pristransparens i branschen som försvårar en höjning och upphandlingar enligt LOU verkar också prispressande. Dessutom prissätter en majoritet av arkitektföretagen sina tjänster utifrån kostnad i stället för kundvärde. Vi ser att digitaliseringen driver ett ökat fokus på kundvärdesbaserat arvode på grund av ändrad konkurrenssituation och arbetsinnehåll.

Att prissätta sina tjänster baserat på kundvärde och hitta nya prissättningsmodeller är därför klokt. Det är också ett sätt att skapa en mer hållbar lönsamhet i en konjunktorkänslig bransch, som generellt kräver större ekonomisk stabilitet än den som finns idag. Hållbar

lönsamhet gör att företagen kan affärsutveckla, möta förändrade marknadsförutsättningar och även dra till sig bra medarbetare.

Att se bortom de inhemska bostäderna blir en realitet för arkitektföretagen när bostadsbyggandet börjar avta. Ombyggnadssegmentet blir intressant då det hittills har varit mindre konjunktorkänsligt än nyproduktion. Att jobba både med privat och offentlig sektor ger också fler uppdrag, något som tyvärr kan vara svårt för småföretagen; några av de mindre och nystartade företagen skriver i arvodes- och sysselsättningsenkäten att det är svårt att vinna offentliga upphandlingar. Detta på grund av att upphandlingskriterierna ofta gynnar större företag som redan gjort liknande uppdrag. Sveriges Arkitekter bedriver ett opinionsarbete för att förenkla för mindre företag att ha hem upphandlingar enligt LOU.

En geografisk breddning, både nationellt och internationellt, kan balansera konjunktursvängningarna. Att förstärka sin organisation för den internationella marknaden innebär dessutom att stärka företagets kompetens och konkurrenskraft. Omvärlden har en positiv bild av svenska arkitekter som associeras med det öppna samhället, demokratisk arkitektur och effektiva arbetsprocesser. Arkitektföretagen behöver ta fasta på den och samtidigt visa fram nytänkande och hög gestaltsförmåga. I Sveriges Arkitekters arvodes- och sysselsättningsenkät svarade omkring 50 företag att de arbetar internationellt i dag. Ytterligare cirka 30 företag svarade att de planerar att inleda internationell verksamhet.

Rekommendationer till arkitektföretagen:

- Leta nya marknader utomlands
- Bygg likviditet
- Konsolidera
- Väx med medvetenhet
- Rekryta smart
- Välj både kund och projekt – nya fastighetsutvecklare utan egen likviditet och med dåliga lägen kan undvikas nu
- Titta på nya segment som planering – i regel lönsamt, även i lågkonjunktur
- Stärk din förhandlingsförmåga
- Lev varumärket

Om Sveriges Arkitekter

Den samlande fack- och branschorganisationen för arkitekter, inredningsarkitekter, planeringsarkitekter och landskapsarkitekter. Förbundet har drygt 13 000 medlemmar varav 1 200 företagare.

Företagarservice ger dig som är företagare rådgivning i alla juridiska frågor, förutom arbetsgivar- och skattefrågor. Du kan även få hjälp med avtalsgranskning och hjälp vid tvister. Vi har också rådgivning för arkitektuppdrag utomlands.

Läs mer på
arkitekt.se/foretagare
arkitekt.se/bransch

arkitekt.se

facebook.com/sverigesarkitekter
twitter.com/svarkitekter
instagram.com/sveriges_arkitekter

Postadress:
Box 5027, 102 41 Stockholm

Besöksadress:
Storgatan 41, Stockholm

Sveriges Arkitekter